

DŘEVO PLODONOSNÉ

SALISBURY-OVA

Výběr dobrých hrušek, které se dají s výborným prospěchem kdekoliv pěstovati jako vysokokmen, není veliký a právě z nejlepších těchto jest Salisbury-ova, která vyniká nad jiné všemi dobrými vlastnostmi, jaké se žádají od vysokokmenné hrušky.

Původ její není zcela objasněn, má se však všeobecně za to, že jest to semenáč Van Monsův z prvních let devatenáctého století. Ten ji věnoval nizozemské princezně „Marianně“. Současně šířil ji však sám, snad nedopatřením, nejen pod jménem „Princesse Marianne“, nýbrž také pode jmény Salisbury, Clara a Spence, čemuž nasvědčují zápisky starých německých autorů. Místem považována byla za Boscovu lahvicí a teprve novější doba objasnila jich různost.

K nám byla asi přinesena brzo po svém vzniku, čemuž svědčí mohutné a zdravé stromy, a došla mnohostranné obliby. Největšího rozšíření došla snad v Polabí, kdež pod jménem „Malá koruna“ (Kleine Kaiserkrone) se stala velmi obecnou. Další příznivé zprávy obdrželi jsme z celé české nížiny, z obvodu opočenského, jičínského, berounského, budějovického, táborského, německobrodského a i v Pošumaví se jí daří na některých místech. Chválí se odevšad její zdravý, plísním nepodléhající, bujný vzrůst a veliká plodnost. Místem dává se jí přednost před Boscovou lahvicí z toho důvodu, že se daří prospěšně i tam, kde se tato již nechce dařiti.

S každou polohou se spokojuje, roste stejně dobře v místech chráněných i otevřených i ve vyšších polohách.

Ani v půdě si nevybírání, roste v každé i méně živné, ano, znám zdravé, plodné stromy ve štěrku se žlutou hlínou promíšeném, ba i v polokrutém jílu. Nesmíme arciť čekati v podobných půdách prvotřídních plodů; jsou vždy drobnější, méně vzhledné, ale přece dobré.

Ve školce činí jisté potíže, roste sice velmi bujně, ale tak křivě, že jen s námahou se vypěstují stromky aspoň poněkud rovné; prospěšnější jest, šlechtiti ji na vysokou pláňku nebo jiný dobře rostoucí druh. Na místo vysazena rychle roste, vyvíjí pěknou, vysokojehlancovitou korunu, rozvětňuje se velice hojně a velmi houstne, takže se musí často probírat. Hodí se výborně k osazování silnic, cest, polních a domácích sadů, nelákajíc k mlsání

zelenavě rzivou barvou. Jako polokmen hodí se do domácích sadů nebo na stráně. Na kdouli se výborně daří, nejlépe jako volně rostoucí krsky, které se stávají velice brzo neobyčejně plodnými; těžko lze udržeti pravidelně řezané jehlance, také i pro palmety a věncoví se méně hodí, poněvadž udržeti je řezem ve vykázaných mezích zdaří se jen na úkor plodnosti.

Mladé stromky často zmrzají za větších mrazů, zmohutnělé odolávají však dobře veškerým nepohodám.

Plodnost její jest veliká. Stromy vysokokmenné začínají roditi dosti pozdě, potom však rodí stále a velmi hojně. Nejsou-li Boscovy lahvice, jistě urodí se alespoň Salisburky, které jaksi nahrazují prvnější.

Letorosty vyvíjí dlouhé, tenké, křivé, často i zkroucené, pod oky slabě zprohýbané, nahnědlé, ve stínu nahnědle zelenavé a hustě poseté nápadnými, vyvstalými tečkami; oka jsou štíhlá, ostře špičatá, dílem stříbřitě šupinatá, od špičky letorostu málo, ke spodu více odstálá, na patkách poněkud vydutých a jemně žebérkatých (viz obraz).

Mladičké listy jsou zelené, částečně lehce přihnědlé a šedě ochmýřené, takže na jaře rašící strom jest zdánlivě přisedivělý; dospělé jsou tuhé, tmavě lesklé a nestejně veliké. Na špičkách letorostů sotva 65 mm dlouhé a 40 mm široké, dále ke spodu, pak i listy příplodní bývají až 90 mm dlouhé, 55 mm široké, tvaru vejčitého s kratší špičkou na způsob člunku prohnuté, na okraji nestejně zoubkované, na řapících 20—25 mm dlouhých, zpravidla bezpalistých. Příplodní listy mají řapíky poněkud delší.

Velikost, tvar a umístění květných pupat znázorňuje obraz na titulní straně listu; z těchto vykvétají v malých chomáčích skoro neuhledné malé květy z úzkých plátků řídce složené ve velkém množství.

Velikost plodu jest podmíněna jakostí půdy a tvarem stromu. K zhotovení průřezu použito bylo plodu z volně rostoucího jehlance, na kdouli šlechtěného, ve váze 230 g, k obrazu barevnému vzaty plody z plně nesoucího, zdravého a starého vysokokmenu při silnici v krutém jílů rostoucího a šlo jich 8—10 kusů na 1 kg, asi průměrná velikost.

Tvar zůstává až na některé malé odchylky stejný, některé plody jsou ke stopce protáhlejší, jiné ke kalichu spíše baňatější. Povrch bývá zhranatělý, mírně zhrbolený a i stlačený, takže příčný průřez bývá až oválový.

Kalich bývá otevřen, z úzkých, rohovitých listenů složen, v malé hrbolaté jamce, často jen na úzkém temeni plodu umístěný, obklopen několika hrbolky.

Stopka velkých plodů jest kratší a rovnější, menších pak delší, ohnutá a dřevnatá, některá u kořene kroužkovitě zdužnělá, do špičky plodu, někdy opět v malou jamku, jindy jen mezi hrbolky jako vtlačena a mnohdy přimáčknuta na stranu.

Slupka se jen málo leskne, jest velmi jemná, hladká, místem rzí jemně zdrsnělá, se stromu zelenavá, později zelenavě žlutá, celá hojně pokryta šedě rzivými, velkými tečkami a jemnou, do bronzova zbarvenou rzí drobounce, místy pak, zvláště blíže kalicha a stopky, hustě pokryta, takže spodní žlutá barva proniká jen sem tam čistěji; zřídka bývá některý plod na slunci slabě, jako skvrnitě zardělý. Na většině plodů najde se nějaká malá černá, zelenavě vroubená skvrna.

Voní zcela slabě.

Dužnina bývá bílá, do žluta přecházející, velmi jemná, šťavou překypuje a zcela se rozplývá; chuť její výborná, libovonná, kořenitě navinule sladká; ze špatné půdy zůstává jen máslovitá, často i špekovitá a mívá trpkou příchuť.

Jaderník jest obyčejně plnoosý, obklopený velice jemnou zrninou a chová v dlouhých, úzkých pouzdrech světlohnědá, plně vyvinutá jádra s malou přílbou.

Česati se má asi tak kolem 20. září, někdy i o něco dříve, načež dospívá po 6—10 dnech k požitku; v chladné a dobré místnosti vydrží až 4 neděle.

Celkem podobá se velmi Boscově lahvici, uzrává však o něco dříve, nevydrží tak dlouho, bývá povždy menší, barvy zelenější a pokrývající ji rez není nikdy tak skvělá.

V chuti jest Boscova jemnější, tato však více okořeněna.

Stromy se liší od sebe tím, že tato roste více do výšky, kdežto Boscova se více rozkládá a list její jest větší.

Na špatných půdách zasluhuje přednost před Boscovou, v dobrých naopak.

Hodí se ke všemu, pro stůl i na trh a v nedozrálém stavu se dá výborně dopravovati sebedále právě tak jako Boscova.

O jejím velikém rozšíření svědčí celá řada vedlejších jmen. V Troji vedena jest pod číslem 376 Salisbury-ova, k čemuž připsal Bláha: Roste až do pozdního stáří vždy svěže a bujně, tvoří vysokou, jehlancovitou, hustou korunu s tenkými a dlouhými letorosty; roste dobře na kdouli jako na plánce; plodnost počíná později, ale pak po roce vždy hojně; daří se i ve vysokých polohách; žádá hlubší, dobrou půdu; netrpí mrazy nebo plísni.

„Handbuch der Obstkunde“, čís. 31, Prinzessin Marianne, se značkou O O ! ×.

Leroy Dictionnaire de Pom., čís. 776, Poire Princesse Marianne; též tak i Simon Louis. Ed. Jankowski „Sad i ogród owocowy“, str. 344, Salisbury.

Další vedlejší jména: Bosc's Frühzeitige Flaschenbirne, Spindelförmige Rehbirne, Fridrichsbirne, Calebasse Passe Bosc, Calebasse Marianne, Cal. Princesse Marianne, Calebasse, Clara, Spence, Marianne, False Spreiew, Maria Nouvelle, Paradise d'Automne,

Faukner. Český Soudobotrhušky. 3. nezměněné vyd. Praha: Čsl. grafická unie, 1937.

ŘÍHA, Jan. České ovoce I. Hrušky. 3. nezměněné vyd. Praha: Čsl. grafická unie, 1937.
SALISBURY-OVA - *Prinzessin Marianne*. - *Princesse Marianne*.